

Õiguskantsler

Tanel Kiik
sotsiaalminister
Sotsiaalministeerium
info@sm.ee

Teie nr
Meie 20.06.2019 nr 6-1/190919/1903179

Kollektiivlepingute laiendamine

Austatud minister

Õiguskantslerilt paluti taas hinnangut kollektiivlepingu seaduse (KLS) § 4 lg-s 4 sätestatud kollektiivlepingute laiendamise põhiseaduspärasuse kohta.

Teema pole uus, samas küsimuses pöördusin tervise- ja tööministri poole 10.04.2017. Minister vastas, et kollektiivseid töösuhteid käsitlevad normid on kavas üle vaadata 2019. aastal. Minister selgitas oma kirjas, et eesmärk on luua kaasaegne, sotsiaal-majanduslikke olusid arvestav regulatsioon, mis annab sobiva õigusliku raamistiku kollektiivläbirääkimisteks ja kollektiivsete töötulide lahendamiseks ning on põhiseadusega ja Eestile siduvate rahvusvaheliste kohustustega kooskõlas.

Loodetavasti on nende muudatuste tegemise plaan endiselt jõus, hoolimata sellest, et Eesti Ametiühingute Keskliit ja Eesti Töandjate Keskliit sõlmisid 2018. aastal algul kollektiivlepingute laiendamise hea tava [kokkuleppe](#). See kokkulepe peaks täpsustama KLS üsna üldisi norme. Õiguskindluse põhimõttega oleks siiski paremini kooskõlas, kui kollektiivlepingute sõlmimise ja laiendamise mõistlik praktika, mida hea tava kokkuleppega soovitakse ellu rakendada, oleks sätestatud seaduses.

Kollektiivlepingu laiendamise eesmärk on tagada töötajate võrdne kohtlemine ja ettevõtete vahel aus konkurents. Selline eesmärk on põhiseaduspärane ja mõistlik. Probleemseks saab aga pidada KLS norme, mis lubavad kollektiivlepinguid laiendada sisuliselt tingimusteta ja riikliku kontrollita.

KLS normid võivad kaasa tuua järgmised probleemid:

1. Vähemus võib kindlaks määrata enamuse kohustused. Seadus ei näe ette, et kollektiivlepingu võiks sõlmida piisavalt esinduslik arv töandjaid ja töötajaid või et laiendamise saaksid otsustada esinduslikud organisatsioonid. Tulemuseks võib olla, et väike arv töötajaid ja töandjaid saavad kollektiivlepingu laiendamise kaudu teatud tingimused kohustuslikuks muuta kogu sektorile.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) [soovituse](#) nr 91 järgi peaks laiendamise tingimused määrama kindlaks iga riik ise, kehtestades kollektiivlepingu sõlminute ning laiendamisest

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

puudutatud töötajate ja tööandjate huvide vahel tasakaalu leidmiseks vajalikud piirangud. Näiteks võib laiendamisele kehtestada nõude, et laiendatud kollektiivlepingu saavad sõlmida vaid organisatsioonid, mis ühendavad piisaval hulgal konkreetse tegevusala töötajaid ja tööandjaid (soovituse artikkel 5).

2. Laiendamisega hõlmatud tööandjatel puudub võimalus kaasa rääkida. Seaduse kohaselt ei pea läbirääkimistesse kaasama neid ettevõtjaid, kellele lepingut hiljem laiendatakse. Neil puudub võimalus olla ära kuulatud, esitada oma arvamusi ja vastuväiteid, saada infot. Seega pole neil võimalust lepingu sisu mõjutada või selle kujunemises kaasa rääkida. ILO soovituse järgi võib riik kehtestada nõude, et töötajad ja tööandjad, kellele plaanitakse lepingut laiendada, saaksid eelnevalt oma arvamuse esitada.
3. Riik ei kontrolli, kas laiendatava lepingu tingimused on mõistlikud ja jõukohased. Seadus kohustab tööandjaid, keda kollektiivleping hõlmab, kollektiivlepingut täitma tingimusteta. Puudub riiklik kontrollimehhanism, mis tagaks, et laiendatud tingimused oleksid mõistlikud ja jõukohased kogu sektorile. Sisuliselt saavad ühed ettevõtjad suruda teistele peale ebamõistlikke tingimusi ja nad turult välja tõrjuda. See võib eriti ohustada väikeettevõtlust ja maapiirkonna ettevõtlust ega sobi kokku 21. sajandi paindliku töö kontseptsiooniga (nt seadusest rangemate tööaja piirangute kohaldamine kogu sektorile).
4. Teave laiendamisest ei jõua õigeaks ajaks tööandjateni. Seaduse järgi avaldatakse laiendatud kollektiivlepingute tingimused Ametlikes Teadaannetes ja need jõustuvad avaldamisele järgneval päeval (KLS § 4 lg 5). Laiendamisele allutatud ettevõtjad ei pruugi neile pandud kohustusest teada saada, samuti pole neil võimalik uute kohustustega varakult arvestada ja ümberkorraldusi kavandada.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise